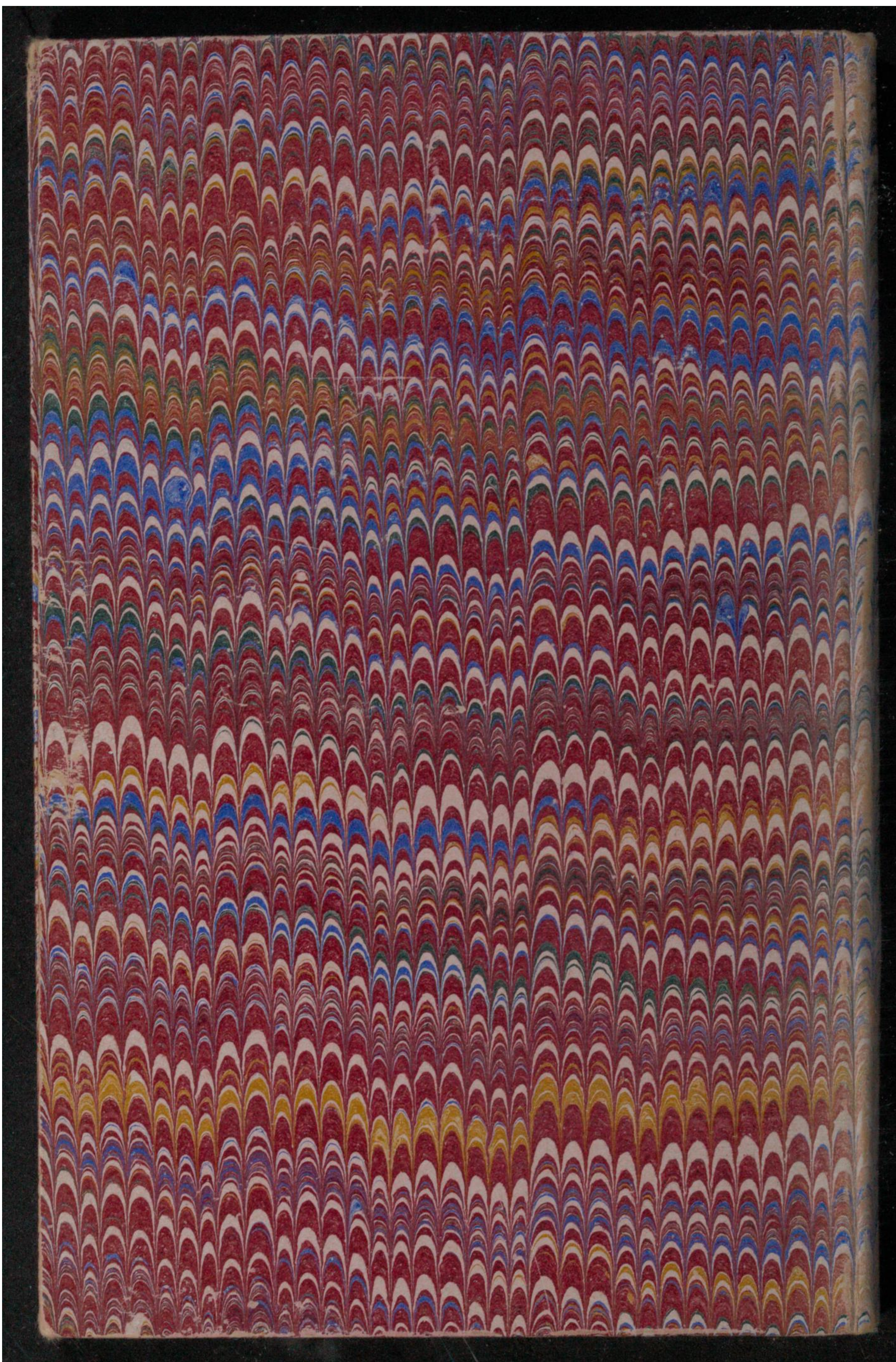
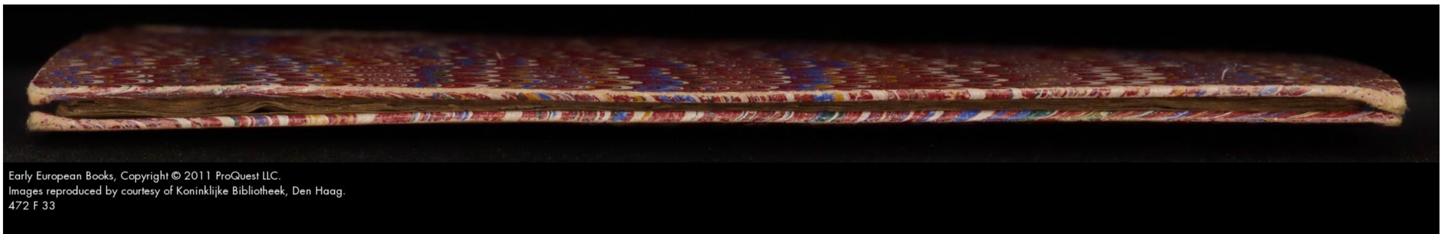
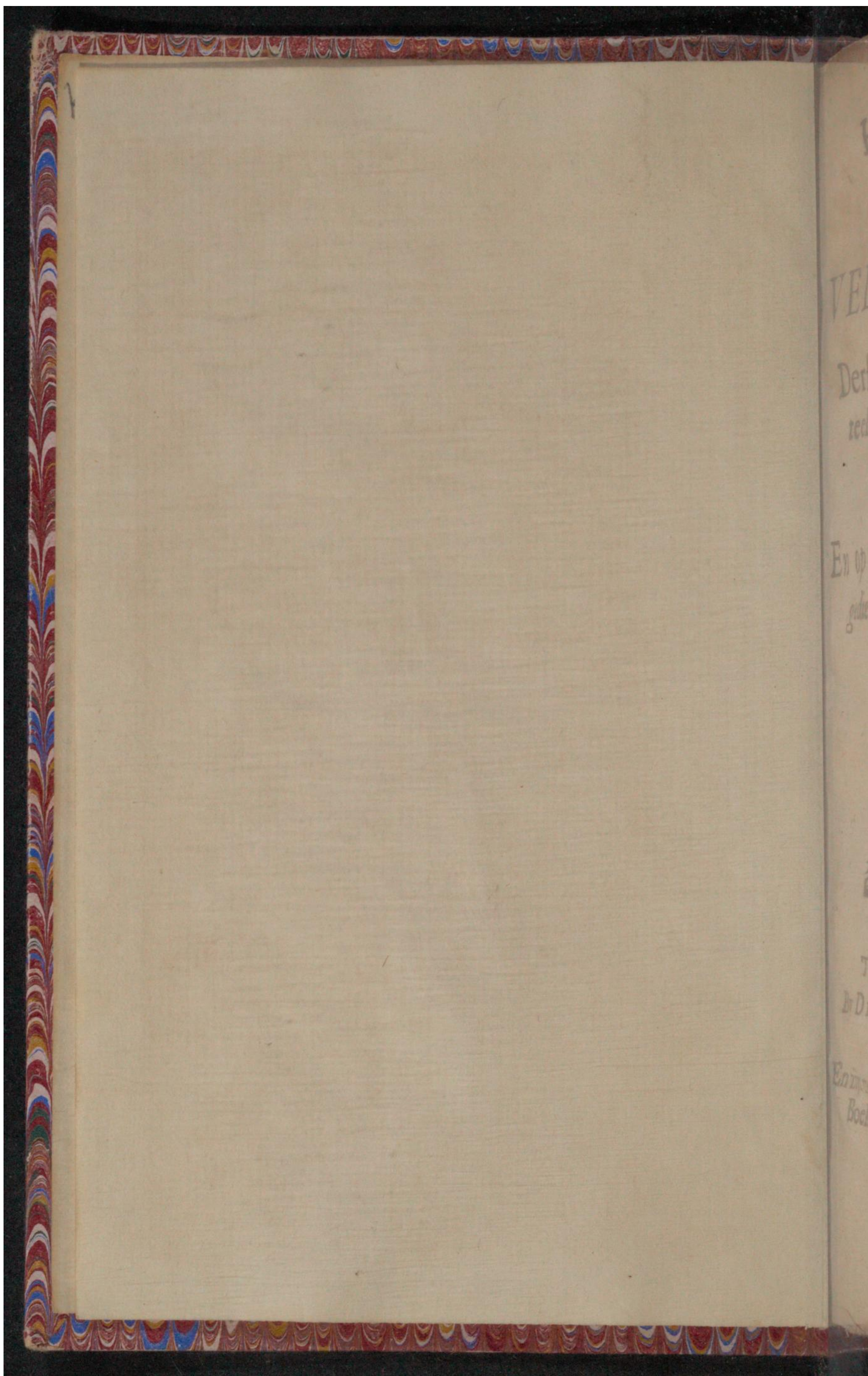












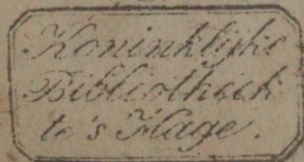
HISTORIE
DER
VELT-MUYSEN:

Derſelver oorſprong, voort-teeling, en ſchrikkelijke ver-derflijkheit op het Land.

En op wat maniere dat dit Ongedierte verdreven moet werden.



Tot GRONINGEN,
By DIRK KOK, Boekverkooper op de Markt.
En zijn mee te bekomen by JAN ten HOORN, Boekverkooper tot Amſterdam. 1700.



Beleefde Lezer.

Het was al lang naa Alderheiligen, als ik door ymand, welke *reflexie* maakte, op het algemeen geklag van Boeren en Huis-luiden, over de groote meenigte van Muizen, die in de Landen, (zo weid als kooren) gevonden worden, wierde aangezogt, om eenige blaaden noopens den aard, eigenſchap en herkoomſt der Muizen op het Papier te brengen, mitsgaders daar eenige middelen by te voegen, welke dienſt konden doen, om deze diertjes te verdryven.

Als ik nu hier op antwoorde, dat zulks in zo een korten ſtond, als my tot voltrekking van zodanig een werk geſteld wierde, onmoogelijk was te verrigten, terwijl men ten eerſten niet voorſien is van veele dingen, welke tot opſtelling enz. van een werk vereiſcht worden, zo is my des niet tegenſtaande toe gevoegt, dat het egter moeſte voortgang nemen, al zoude zulks maar een blad papier beſlaan, en dat ik op die voet niets als mijn eigen geheugen hadde raad te pleegen.

Dit nu overwogen hebbende, ende vervolgens oordee-

len-

ſende, dat ik niet gehouden was voor zulk een verhaaſt werk mijn naam te zetten, heb ik geen ſwarigheit gemaakt, van den aanſoeker (mijn goede vrind) hier in na vermogen te voldoen, tot ſo verre als het hier van den Leſer gevonden word.

Op dit punt nu den nieuwsgierigen voldaan hebbende, moet ik deſelve evenwel over twee dingen voor een korte tijd onderhouden.

Het eerſte raakt den inhoud.

Het tweede den ſtijl.

Uit den inhoud blijkt, dat het verdeelt is in vier Hooft-

deelen, waar van het eerste handelt, *van verwonderlijke straffen en oordeelen, welke verscheide Volkeren en Natien sijn overgekoomen, door zeer veragtelijke, geringe en om na den slender te spreeken niet waardige schepselen.*

In het tweede word *bysonderlijk gesprooken, van eenige verwonderens, en merkwaardige zaaken sommiger Landen en Volkeren, zo in 't gemeen als bysonder, door Muisen te sijn veroorsaakt enz.*

Het derde handelt *van veelderley bysonder slag van Muisen, en hoe sy in sulk een boven gemeen groot getal mogen* ko-

komen, als men wel ondervonden heeft, dat ſy geweeſt hebben, en wy in dit jaar ſeventien hondert ook beleven, dat'er ſijn.

Het vierde en laaſte Hooftſtuk, is een voorſtellinge *van verſcheiden goede en heilzame middelen, welke de Land-luiden en andere ſouden kunnen aanwenden, om dit ſchadelijk en verderflijk ongedierte te verdrijven*, uit alle het welke klaarlijk koomt te blijken, dat deze Muiſen-*hiſtorie*, maar een enkel ontwerp van een werk is, waar ymand die ſchryvens luſt hadde een wijdlugtiger extentie aan ſoude

konnen geven, in vergelijkinge van dit geene, het welke bekenne maar met de vinger aangeraakt te ſijn.

Nopens de ſtijl, belijde ik, dat vry wat op te zeggen is, maar hier over maak ik ganſch geen ander excuis, als dat ik wil, dat een goedwillige my hier in verſchoone, om dat ik genoodſaakt was in vier dagen tijds, (ſonder mijn gewoone beſigheden te verſuimen, vier bladen drukkens te moeten ſchrijven, en hier door ſchiet'er te weinig tijds over, om alles naukeuriger te ſiften, ook dagt my kwaamt'er minder op aan, wijl

mijn

mijn naam, niet voor dit werk-
je stonde, gedagt te worden.

Vervolgens segge ik, dat met voordagt, het voorwoordetje *haar* gebruikt hebbe, so wel voor het manlijk, als vroulijk geslagte, zonder my aan *hen* en *hun* te keeren, niet tegenstaande sommige letterbyters sig inbeelden dit kenteeken van onderscheid al veel van belang te sijn, maar wat my aangaat, sustinere geen twee à drie woorden nodig te sijn, daar men 't sonder geweld aan de zin te doen met een af kan, behalven dat ik ook van geen *hennen* nog *hunnen*, maar van Muisen handele.

Voor 't overige ſtaat vaſt, dat *goede waar ſig ſelf prijſt*, des vertrouw ik, dat ſo'er yets in gevonden mag worden, dat de naam van goed of nut verdient, ſulks ſijn eigen lof wel ſal mede brengen, ſonder aanprijſing van noden te hebben, daarom is 't dat men op dit punct ſtilſtaat, alleen den Lands-luiden aanmanende van het in tijds te koopen, en 'er ſig in nood van te bedienen.

Eindelijk word voor 't uiterſte en laatſte den Leſer verſekerd: dat ſo men koomt te bemerken, dat dit werkje in een grooter uitbreidinge aan-

genaam

genaam kan ſijn, ſulks ſeker-
lijk geleegendheit ſal geven,
om het by nader *occaſie* ten
toon te ſtellen, en in ſodani-
gen geval, kan de beſcheide-
ne dit maar als een voorloo-
per aanmerken, want niet is
ons aangenaamer, als dat men
dienſt mag doen aan alle regt-
geſchapene herſenen, waar
van men ſig gewilliglijk noemt
een volvaardigen

en Dienſt-willigen

N. N.

De VERKORTE INHOUD
Van het nuttige, en loflijke Werkjen,

d' HISTORIE der MUISEN
genaamt.


elp eens kijken Lands-genooten,
Wat men voor u koomt ontblooten.
Wat men in dit kleine werk,
Voor den Lezer brengt ter merk.
Of 'er yets was uit te halen,
Dat de moeiten kond betalen.
Daarom rep je, zoek je baat,
Eer je komen mogt te laat.
Is den tijtel wel bekeken?
Hoort dan van den Inhoud ſpreken;
Die ſchoon niet na *Momus* maat,
Egter hier in vaarzen ſtaat.
Eerſt'lijk koomt een kort begripje,
Hoe dat dieren als een ſtipje
(Ja nog kleinder) in ons oog,
Met een wonderlijk gepoog
Spruitende uit Gods vermogen,
Zijn tot wonder da'an bewogen,

Waar

Waar door 't volk van menig Land
Door hun is gebragt van kant.
Wijders koomje 'er in te lezen,
Wie dat *Silla* pleeg te wezen,
Wie *Herodes*, die zo wreed
Veel vervloekte moorden deed.
Van *Filippus* groot van Staaten,
Schrik van zo veel Onderzaaten;
Waar dat *Febus* hel gezigt,
Nimmermeer verlieſt het ligt.
Hoe dat elk na heerſchen tragte,
Hoe elk Land en Volk verkragte,
Ja! hoe dat zy nog op 't leſt
Erger ſtonken als de peſt.
Want zy die hun rif vernielden,
Waaren Luizen die 'er krielden,
In zo'en eindeloos getal
Als ik hier niet noemen zal.
Vorders vind men nauwer palen
Daar vervolgt hy te verhalen
Hoe der Muizen zoort alleen
Veele Landen, Dorpen, Stéèn,
Eertijds plegen af te weiden,
Zo als doen de Schrijvers zeiden.
En nog boven dien hoe dat

Dit

Dit gespuis een Koning at.
Nog een Bisschop, onmedogend,
Eenen booswigt, die vermogend,
Deed dat zijn gebod, de vlam
Vele armen 't leven nam.
Onder des ook ander sprookjes
Al zo waar als die van Spookjes,
Welk een Bes haar kind vermeld,
Als zy 's by den haart verteld.
't Derde heeft een ander wezen,
Daar bespeurt men onder 't lezen
Onderscheid in hun geslagt,
Ten propooste by gebragt
Uit den een en d'ander Schrijver,
Die 't verhalen uit goed yver.
Dan nog hoe na 't best verstand
Al dit goedjen koomt op 't Land.
't Vierde Hoofdstuk dat 's het leste,
En wel mogelijk het beste;
Want hier geeft den *Autor* raad
Tot verhoeding van dit kwaad.
Hoe zy worden weg genomen,
Als zy zijn op 't Land gekomen.
Daar hy ook een val toe geeft
Die nog zijn 's gelijk niet heeft.

Dan

Dan zo word het werk gefloten,
En nu fluit ik ook mijn pooten.
Want waar toe dog meer gefchreeuw
Op het tipje van dees Eeuw?

De laatfte dag van de zeventiende Eeuw.

Ex Tempore.

A. K.

Nog eens.

Tot dus ver schreef een pen, met ongemeen plaisier,
De werking van de Muis, dat klein en vaardig dier.
Alleen op aansoek, en om yemand te behagen,
Wie sulk een doen nu wraakt, en 't van ter sijden siet;
Dien bid ik, dat hy sig verlosse van 't verdriet:
En Muisen tanden neem, om 't schriftje te verknagen;
Want wijl 't den Autor *sig niet kreunt, en gansch niet belgt,*
Maar met vermaak beschouwt, dat het de nijd verswelgt.
Sal hy aan tegenspraak sig niet het minste stooren,
Maar keeren sig te rug waar dat hy woorden vind,
Van 't stekelig gedrogt, als was hy siende blind,
Dat agt hy, is de weg om wederwraak te smooren.

HISTORIE DER VELT-MUYSEN:

Derſelver oorſprong, voortteeling, en ſchrikkelijke verderflijkheit op het Land.

I. HOOFD-STUK.

Van verwonderlijke ſtraffen en oordeelen, welke verſcheiden Volkeren en Natien zijn over gekomen, door zeer veragtelijke, geringe, (en om na den ſlender te ſpreeken) nietwaardige ſchepſelen.

Al wat den Schepper heeft voortgebragt is ten hoogſten volmaakt, ende de ſyne oordeelen ſijn verwonderlyk over de ſelve, ſegt elders den Profeet, niets isſer, door hem geſchapen, of d' uyterſte voltrekking word 'er aan beſpeurt, ende dit zo wel in de kleinſte als aan de grootſte, der Creatuuren: een Luys,

een Vlô, een Myt, een Mier, ja alles wat de konstigste vindig van het vergroot glas, ons levende doet beschouwen, moet een aandagtige met opgetrokken schouders doen verbaast staan, *en doen uytroepen ô! onnaspeurlyk vermogen, waar ons begrip voor stilstaat*: de mensch nu het edelste en volmaakste dier, so wanneer de selve met oordeel, met yver, met aandagt sig koomt toe te passen of t' appliceeren, om kennisse en wetenschap tot lof van den voortbrenger hier uyt te trekken, word ook het alderrampzaligste, en veragste van alles zo hy niet waaksaam bevonden word, maar als een onwetende en sorgeloosen zijne dagen koomt door te brengen, dus haalt hy een schromelijk getal kwaalen, en ongemakken na zig, want daar de wetenschappen en waare kennissen onse gemoederen een standvastigheit indrukken welke ons sonder ontroering het grootste gedeelte der Natuurs voortbrengzels doen beschouwen: zo zidderen d' onverstandigen op het alderminste toeval, waar om dat yemant zeer wel zeide, dat d' onkunde moeder van verVaardheit, en verlegendheid was.

Ik zegge dese weinige woorden voor af, om den Leser te doen gedenken dat volgens de regels der Natuurkunde het grootste getal der plagen, welke ons ontmoeten noodsaaklyke gevolgen van ons overtredingen zijn, schoon

dat

dat d' onkunde voor het meerendeel dezelve kwalyk koomt toe te passen. Maar dewyl alle menschen niet even ver in de Natuurweet eervaren zyn, en dat wy volgens den Christelijken Gods-dienst door de heilige bladeren overtuygt worden, dat de Heere onze God meermaals zegeningen, en straffen, heeft uitgegoten welke directelijk opzigt op eenige volkeren in 't bezonder hadden, zo moet een gelovige ziele, ook niet twyfelen of zulks gebeurt nog heden daags. *Want de hand des heeren is niet verkort*, segt de Profeet Jesaias. Onder alle de voorbeelden, welke de boeken van het Oude en Nieuwen verbont ons uytleveren, heeft het den Egiptischen Koning Pharao op het alderverwonderlijkste, en verschrikkelijkste moeten beproeven, als te zien is by Moses in zijn tweede boek genaamt Exodus. d' Israëliten hoewel het by uytnemendheit Gods volk was, hebben niet weinig maalen de geezel slagen van Gods grimmigheyt gevoelt, gelyk zulks doorgaans van de Schryvers door Gods geest ten toon gesteld word. In de Woestine waaren het vierige Slangen die de Heere God tot uytvoerders van zijn regt gebruykte: een Engel sloeg onder de regeeringe van den Koninklyken profeet David de Kinderen van Jakob met een verschriklyke pestelentie. Ende ten tyde van Elias, onder den Koning Achab viel

een droogte voor van over de drie Jaaren, dat zulks nu een schroomelijke duurte en schaarsheit ende by gevolg hongers nood heeft veroorzaakt, is ligtelijk af te nemen.

Deze straffen nu zijn voort gekomen uit het eeuwig Raads-besluit van God Almagtig zelver, als in de plagen van Ægipten om de kinderen Israëls uit de verdrukkinge Pharaos te redden, en in de sterfte over d'Israëliten voor komen.

Ten tweeden, op de begeerte of 't gebed van een bezonder perzoon, als in Elias nopens de droogte koomt te blijken. Zedert zijn nog zeer veele plaagen voort gebragt, zo over eenige volkeren in 't bezonder als over gantsche Landstreeken te samen: welke eenige van zommige Tijd-schrijvers neerstig zijn opgetekend. Of nu den Opper-werker in de zelve een oog-wit gehad heeft over een komende met die geene welke in de H. Bladeren gedagt worden, dan of het enkelijk gevolgen zijn van d'eerste schikking welke den Alwijzen Schepper aan de natuur in haar jongste forming gegeven heeft, zal ik niet voor instaan: zo den Lezer nu het eerst gemelde wil toestemmen, hy zal mijns oordeels hierom van geen kettery kunnen verdagt wezen. Ik nu hebbe wel willen voor mijnen Lezer eenige voorbeelden by brengen uit deze en geene

schrij-

schrijvers, edog voornamentlijk uit de schriften van den bekenden *Simon de Vries*, dewelke met een onvermoejende neerstigheit en gedenking der namen van d' Autheuren geheele Rariteit-kamers, Schouw-toneelen, en Voorraads-schuuren, mitsgaders Waranden, vol ens. van allerley slag van vertellingen heeft by elkander gezammeld: hy verhaald dan dat 'er in 't jaar na de geboorte van Christus 871. zulk een menigte van Springhanen in Vrankrijk kwamen, dat dezelve al het Koorn en andere Land-vrugten verteerden, dat 'er vervolgens zulk een duuren tijd uit ontstond, waar door veele menschen elendig van honger kwamen te sterven, dat drie jaaren hier na, namentlijk 874. zulk een verbazende menigte op nieuw van dit ongedierte (dog van een grooter slag als de voorgaande) opkwamen, die al watter gewoszen was op aten, tot een jammerlijk verderf veeler duizenden van menschen, dat dezelve zig van tijd tot tijd kwamen te verplaatzen en eindelijk door een opkomende wind in de Zee geworpen wierden: maar hier volgde het grootste onheil na: want als de Zee deze drenkelingen weer aan den oever voerde, ontstond 'er zulk een pestigen damp uit, dat 'er een sterfte uit voort kwam, welke nevens de voorgaande duurte wel een derden gedeelte van de levende menschen ten

grave sleepte. Geen kleinder leger, (verhaalt hy wijders) van Spring-hanen vernam men in de sestiende Eeuw in Litthauwen, en voor een groot gedeelte ook in Poolen, ja tot zulk een grouwzame menigte, dat ze in haar vlugt het Zonne-ligt als door een sware wolk benevelden, en wanneer zy haar elders op het land neer gezet hadden, zatenze meer als een voet dik op elkanderen, en aten ruim hondert mijlen weegs al wat het gezaide voort gebragt hadde op.

Ontrent *Capo Verde* (een uithoek van Africa, op de West-kust van 't land der Swarten, en het Koninkrijk *Jalofti*, ten Noord-westen de Rivier *Gambia*,) kwamen in 't begin dezer Eeuw ook zulk een menigte van Spring-hanen vliegen, die langer en zo dik als een duim waaren, dat men in een uur de lugt kwalijk bekennen konde, dat zulk een duurte veroorzaakte, dat d' ouderen haare kinderen voor een hoed vol meel verkogten.

In het dertiende jaar der zeventiende Eeuw, leed Vrankrijk (uit Gotfrids Kronijk) nogmaals in eenige sijner Landschappen van bovengemelde ongedierte een overval, die niet min als de voorgaande over al waar zy kwamen, alles vernielden, en tot gebruik voor de menschen niets over lieten: ja de boomvrugten niet en verschoonden. Deze waaren

van

van fatzoen een vinger dik, twee vingeren lang, asgrauw van verwe, en hadden tanden, twee vleugelen, zes voeten, enz. Zo dat hier bewaarheit wierde het geen den Prediker segt, nopens de Sprink-hanen Spreuk. 30. *De Sprink-hanen en hebben geen Koning, nogtans trekken zy met gantsche hoopen.* Ik zal 't by dit vierderley verhaal van verwoestingen door zulke geringe diertjes als Spring-hanen zijn veroorzaakt laten blijven. Hier uit is genoegzaam af te nemen datze in boven verhaalde landen niet min gegrazeert hebben als in Ægipten, ten tijde van den verstokten Koning Pharao.

Een kleinder zoort van ongediertjes zijn de Mieren, welke zo werkzaam en neerstig zijn, dat de Wijste Israëlitische Koning Salomon haar tot een voorbeeld aan de leuyaards voorstelde, want immers zijn dit zijne woorden: *Gaat tot de Mieren gy leuyaard, aansiet haare wegen en word wijs*, als te zien is Prov. 6: 16. Haar maakzel en genereeringe is bespeculerings waardig, dog dit ter plaatze latende alwaar de Natuurkennissen verhandelt worden, zo willen wy maar slegts tot eenige Mieren historien treden en verhalen dezelve zo als zy van eenige Schryvers ons worden voorgedist.

Plinius, boven andere weet veel van de werkzaamheit en neerstigheit, der Mieren te Spreeken, en in het zelve merckt hy aan dat 'er

geen dieren (exempt menschen alleen) zyn die haar dooden begraven als de Mieren, wat hier van is, laat ik aan 't onderzoek, maar het koomt my niet waar schynlyk voor het geen 'er van mieren gezegt word die in Moorenland zouden zyn, met wakkere horens verzien en die zulk een liefde tot het goud zyn hebbende dat ze het dierbaar metal uyt de gebergten 's Winters in haar hollen dragen, dat haar des zomers van de Mooren weer ontfutzeld word, hoe wel dat haar deze dieveri het leven ook wel koomt te kosten, want dit zijn Mieren die onse Katten niet ongelyk zyn, en zoo groot als Wolven, derhalven geen zoort waar van wy breeder meenen te spreeken.

Ovidius, maakt gewag dat Mirmidonien, nu Macedonien, de naam heeft om dat hetzelve bevolkt is door Mieren welke in Menschen veranderden, en na 't verhaal van *Linschoten*, een grooten reiziger, worden op zommige plaatzen in Indien de Menschen zodanig van de Mieren gekwelt, en zy zyn 'er in zulk een onbeschryflijken getal dat zy de Thresooren of Spinden waar in zy zulks zyn bewarende op vier pilaaren stellen, welke in bakken met water voor zien moeten geplaatst werden, anders kunnen zy 'er de mieren niet afhouden.

Maar wat moet 'er een grouwzame en onnoemelyke

melyke menigte dezer diertjes geweeſt hebben in zeker lanpſchap van Morenland, alwaar zy 'er alle d' inwoonderen uit verjoegen, zo als *Simon de Vries* verhaalt in zijn groot Hiſtoriſche Schouw-toneel, pag. 484. op het zelfde blad, en een weinig voorwaarts en vervolgens teld hy veele wondere voorvallen nopens dit ſlag van zaaken op, als hoe de Konijnen zeker ſtad in Spanjen hebben ondergraven en doen inſtorten, gelijk als de Mollen in een ander ſtad in Theſſalien gelegen, deden: Hoe d' inwoonders uit zeker ſtad van *Gallia* voor de Vorſſchen moeſten ſchampen, nevens veele andere dingen welke dezelfde *De Vries* uit veele ſchrijvers te zamen gezogt, aldaar heeft opgetekend.

Maar hoe gering dat bovengedagte diertjes ook mogen aangemerkt worden, ſchijnenze egter nog veel meer geconſidereert te wezen als de Luizen: want waarlijk niets is 'er veragtelijker en dat by veele menſchen met meer afgrijzen word gedagt als Luizen: egter zijn dezelve onder het werk van Gods handen, en daar haperd immers zo weinig aan als aan iets dat in de hoogſte verwonderinge beſchouwt word: Haare voortteeling, voortkoming, aangroey, enz. Word een order in beſpeurt die waardig is dat doordringende verſtanden zig in de beſpiegelingen derzelve jaaren hebben opge-

 hou-

houden, haare edelmoedige neerſtigheden hebben ons alle derzelver welgeſchikte deelen nauwkeurig vertoont, en het gebruik derzelve zo klaar en overtuigend aangewezen, als het voorſigtigſte oog door konſt van Voorgroot glazen verſterkt, aan zulk een kleinen ſchepzel kan te weeg brengen: Men beſchouwt de ledematen, het hooft, herzenen, oogen, pooten, angel, teeldeelen, en diergelijke; welke onwederſpreeklijk perſuadeeren, dat den Opper-werkbaas niet min in dezen een God van order is, als in alle het geene dat door zijn onbegrijplijke wille is voort gebragt: Zo dat het gezeg van die geene oogenſchijnlijk vervalt, welke meenen dat 'er iets wat ſchepzel, en bewegende, en levende genaamt word, uit Pis, Drek, Vuiligheit, door verrotten, enz. zoude voortkomen of kunnen voort gebragt worden. Maar waar toe my wijder t' extendeeren, een nauwkeurige zal zulks elders breder vinden, dog mogelijk nergens beter als by dien onvermoeiden Delvenaar, *A. Leeuwenhoek.*

Maar dat ook de Heere God deze Schepzelen of Luyzen gedenkt zo wel als andere zyner maakzels, blykt ook daar uyt dat hy door haar zijn oordeelen meermaalen heeft ter executie geſtelt of uytgevoert: onder de Plagen den Egiptenaaren over gekomen, vinden

wy, dat op het teken van Moses het stof tot Luysen wierde, of liever zi vermenigvuldigden als het stof, waar op d' Egiptische Konstenaaren beleden dat het Gods vinger was. Het welke zi van de voorgaande plagen nog niet gedaan hadden bezie, Exodus. Cap. 8. vers 19. enz.

Edog gelyk als de menigte der Luyzen voor d' Egiptenaaren tot een Land of volk straffe gedient heeft, zo hebben zommige zeer hooge stands en staats perzoonen in 't byzonder Gods vinger door dezelve ook gevoelt. De tydschryvers weten daar veele voorbeelden van by te brengen, waar van ik'er slegts eenige dien ik geleezen hebbe en my op heden te binnen schieten zal ophalen.

Dien grooten Oorloogs, en staatsman *Lucius Cornelius Silla*, welke het magtige Romen, te magtig was, en haar zo geweldiglijk den voet op den nek zette, haare straaten en graggten, van Borger-bloed deed stroomen, en haare muuren wegens het jammer en klaag-geschrey der ellendige door hem vervolgde, deed wedergalmen, heeft op het einde zijner dagen niet tegen de Luizen konnen bestaan, want hy is aan de Luizen-ziekte gestorven, zegt *Plutarchus* in zijn leven.

Herodes Ascalonita gebynaamt *De Groote*, om onderscheid te maaken tusschen hem en twee

andere

andere zijner nakomelingen van dien zelfden naam, was een Staat-kundigen en Heers-zugtigen wreedaart, hy usurpeerde of nam tegen alle redenen en binlijkheit het Koningrijk van Judea tot zig, hy was een moorder van die geene welke hy 't zelve tegen alle wetten ontweldigt hadde, schoon dezelve hem het Rijk vrediglijk lieten bezitten: hy liet zijn eigen vrouw de schoone en onschuldige *Mariamne* uit het Doorlugtig bloed der *Asmoneën* onthalzen, deed tot Bethlehem den Kinder-moord aanregten, om onder dezelve den nieuw geboorен Koning aller Koningen te dooden, als den Evangelist Mattheus verhaalt Cap. 2: 16. heeft nog twee zijner zoonen doen vernielen: ende eindelijk vijf dagen voor zijn eigen dood zijnen oudsten zoon *Antipater* in de gevangenis doen ombrengen. Maar waar toe dog heeft dezen Tyran zijne dagen verlengt tot een hoogen ouderdom? anders als om na een ongeruste knaging in zijn gewisze de tijd van een over de dertig jarige regeeringe gehad te hebben, nog eindelijk van de Luyzen gegeten te worden, bezie Josephus in zijn boek van der Joodsche geschiedeniszen, enz.

Dog om by deze oude een nieuwer voorbeeld te geven, was niet Filippus de tweede van Spangien een magtig Koning? ja de magtigste, vermogenste, en meest overwinnende

Vorst

Vorst zijns tijds? en was hy ook niet te gelijk die geene welke alles aan zijn heers-zugt opofferde? immers verhalen de Geschied-schrijvers, dat hy zijn Vrouw, een dogter van *Henrik de tweede* Koning van Vrankrijk, en zijn eenigste (doenmaals hebbende) zoon Prins *Karel* van Spanjen uit enkel belgzugt beide liet dooden, ook is hy verdagt van zijnen basterd broeder *Don Jan van Oostenrijk* te hebben doen vergiftigen, hy was dien Koning met wiens approbatie of liever uit wiens order den Hartog van *Alba* zijnen Stede-houder Neerland in een jammerlijke bloed-bad stelde, waar door *Alba* roemde agtien duizend menschen, en meer, alleen door beuls handen te hebben doen sterven; Dog zijn uitgang is zeer na overeenkomende geweest met de Roomsche *Silla* en den Joodschen *Herodes*, hy is even als die zelve van de Luyzen of Luys ziekte aangetast, en nu zeventig jaaren oud zijnde, heeft hy niet kunnen bestaan, maar zyn leven moeten afleggen om de weg van alle vlees te wandelen, gelyk in de Nederlandsche geschiedenissens enz. te lezen is.

Op dat ik nu van andere voorbeelden swijge, waar heeft men groter helden en deftiger Legerleiders gevonden als even deze: *Silla* heeft gansch Asien beroert en byna t' onderen gebragt, de magtige Koningen Metridates, en Tigranes meermaalen geslagen, het wyze Athenen verwoest,

woest, en d' eerste geweest die Roomen met zyn onverwinlyk leger zelfs heeft ten onderen gebragt, en zig zelven in weerwil van alle zyne vyanden, welke zeer magtig, en veel waaren tot opperheerscher aangesteld. De Joodsche dwingeland Herodes heeft niet min geworsteld eer hy zyn onregtmatige pretentienis te boven gekomen, verscheiden descendenten der Asmonéèn hebben hem een genoegzame langen tijd zyn heerszugt betwist eer hy op den troon stapte, en wat zal ik spreeken van den tweeden Filip, wie is oit magtiger geweest als deze, zyn gebied strekte zig uyt van het eene half rond der Aardkloot tot het anderen, zo dat de zon over deszelven wyduytgestrekte heerschappien noit ondergong, d'overwinningen door zyne legers en Krygs-oversten behaalt, zyn groot en menigvuldig, heele Koningrijken heeft hy aan zijne heerschappien gevoegt, dog wat waaren deze helden alle en waar toe hebben aan haar zo veel zegetekenen gedient, anders als om haar des te hooger te doen vallen en tot een proi der veragtelijke Luyzen te verstrekken, welke de Heere onze God verwekt heeft om tot uytvoerders van zyn eeuwig besluyt te dienen.

Dog of het dikwils kan wezen dat de Heere onze God door zyn voor ons onnaspoorlyke oordeelen, deze ende gene plagen tot straffe van

land

land of volk, ook wel voor eenige perzoonen in 't byzonder, op eenboven natuurlyke wyze, gelyk als men dit dan zo kan noemen, koomt uyt te storten, en waar van eenige voorbeelden door ons zyn bigebragt, moet men egter daarom niet denken dat zulks altijd zo is, en voor al niet dat ons daar door het middel zoude weg genomen zijn, om natuurlyker wyze eenige hulp-middelen aan te wenden, gelyk als zommige eenvoudige en al te overgelovige dikwils zo praten: welke willen dat men in Pest-tijden of andere bezoekingen niet moet ter hand slaan als het woordenlijk Gebed, op dat men niet schyne tegens Gods wille en werken aan te worstelen. Ik zegge dat dit een al te grooten simpelheit is, en waar van geen bewys uyt de reden nog schrift kan getrokken worden. Maar ik zal dit daar laten, het volgende Hoofdstuk zal eenige zeldzaamheden van verrigtingen van Ratten en Muyzen (welke onse velden somtyds ook meer als te veel overvallen) wesen, uyt verscheiden geloofwaardige schryvers t' samen gehaald, waar aan wy dan vervolgens eenige weinige goede en welgeconcipeerde middelen zullen aanknoopen, om van dit schadelijk ongedierte, is 't doenlyk, te kunnen ontslagen worden. En dit eenigsins gelukkende meenen wy onse goeden intentie werkstellig gemaakt te hebben.

II. HOOFD-

II. HOOFD-STUK.

Waar in besonderlyk gesprooken word, van eenige verwonderens, en merkwaardige zaaken sommiger landen en volkeren, so in 't gemeen als besonder, door Muyzen te sijn veroorsaakt enz.

Gesprooken te hebben van verscheiden straffen zo deze als geene overgekomen zynde, door kleine en veragtelijke dierties als Sprink-haanen, Mieren, Luysen, enz. Zo sal dit Hoofd-stuk den Leser onderhouden van eenige seldsaamheden nopens Muysen; men heeft gevonden en vind 'er nog menschen, welke uyt alderhande slag van ontmoetingen geluk of ongeluk voorspellen: dus seggense dan als men 'er des morgens vroeg een van dese diertjes koomt te sien sulks een voorspoedigen dag betekend; en hoe meerder in getal sy voorkomen hoe beter. En die van Muysen droomt kan 'er also veel staat op maken: Ook is 't een goed voorteken als zy witte jongen werpen, dat ik eens gesien hebbe, die so wit waaren als sneeuw, waar van het stuk voor een ducaat verkogt wierden, andere in tegendeel hebben uyt dese en geene haarer actien, oproeren, oorlogen ens. voorspeld.

Dus souden de Muysen d' oorlog met de

Marsis

Marsis voorgetekend hebben, als ſy te *Lavinio*, van de ſilvere Schilden het leder af knabbelden: en desgelijks den Veldheer *Carboni* ůen dood voorkondigt hebben, doen zy de riemen van ſijn ſchoenen aan ſtukken knaagden.

Dog dit als ouwerwetſe fabel-grillen daar latende, nu 'er de Landluiden dagelijks tot haar leedweſen al te veel ontmoeten, ſonder dat ſy immermeer geſegt hebben dat het haar eenig voordeel aanbragt; ſoude men dog den aldereenvoudigſten Boer hier niets van kunnen aanpraten. Dus wil ik liever verhalen het gene my van elders geloofwaardiger in geheugen valt.

In *Simon de Vries* ſijn werken (die 't uit andere Schrijvers gedenkt) heb ik geleſen, dat het by onweer wel gebeurt dat by de Stad Upſal in Sweeden, als ook wel in 't Koningrijk van Noorwegen, by aanhoudend ſtormweer of met een ſtortregen, een grote menigte Muiſen met op d'aarde vallen, welke even eens als de Springhanen alle groente, waar ſy neer komen, op eeten, en dog komen te ſterven als haar het friſſe gras ontbreekt, uit hare dode lighamen ſoude ſulk een vervuilde Lugtdamp ontſtaan, daar d' inwoonders van die Landſtreeken ſeer incommodeerende en ſware ſiektens van ſouden overkomen. Uit hare geopende maagjes ſoude blijken, door d' onver-

teerde spijsen welke daar in gevonden worden, dat deselve uit een naby gelegen Landscha[p] door een sterke of harde wind moeten opgeh[e]ven, en alsoo overgevoert worden, te meer wi[jl] sulks niet word waargenomen in sagt moo[i] weer, maar altijd by onweer: so dat dit da[n] ligter te apprehendeeren is, als dat deselve i[n] de Lugt souden geformt worden, so als een[i]ge liever geloven.

Het word voor wat raars gedagt dat ten tij[de] van den Deensen Koning *Valdemar den eer[sten]*, sig een grote menigte Muisen uit vel[e] plaatsen versamelden op sekere nagt, en si[g] selfs alle in een vloed, waar van my de naam vergeten is, verdronken; de wind haar nader[-]hand aan strand of oever gedreven hebbende, vond men deselve over al met dese drinkelin[-]gen hare lighamen bedekt.

Het word in een Boek van bovengedagt[e] *Simon de Vries*, *Curieuse Aanmerkingen* genaamt, gevonden, hoe uit seker Schip (een Engels na mijn beste onthoud) eenige weinige Muisen geswommen zijnde, aan de Bermudese Eilanden aankwamen, en aldaar in een korten tijd so geweldig vermenigvuldigden, dat zy door haar Consumptie een seer swaren en droevigen hongersnood veroorsaakten.

d' Eilanden van Bermudes zijn in 't Noorder America, ten Noorden van de Caribise Eilanden gelegen op $32\frac{1}{2}$ graad.

In ſeker Eiland Troade namen de Muiſen eens ſodanig d'overhand, datſe d'inwoonders uit het ſelve verdreven.

Edog alderverſchriklijkſt, aanmerkelijkſt en verwonderlijkſt, zijn de twee volgende gevallen (ſo ſe anders maar gebeurt zijn) welke ik ſo gaan verhalen uit den Tijd Schrijver *Munſterus*, d' eerſte in het derde Boek ſijner Cronologia te vinden van den Aarts-Biſſchop *Hatto* van Ments. Dus luid de Hiſtorie: Het is bekent, dat by de Stad Lingen een Toren in den Rhijn ſtaat, welke men den Muiſen-toren noemt; deſe naam ſoude uit de volgende geſchiedenis haar oorſprong hebben, namentlijk: In 't jaar onſes Heeren en Saligmakers negen hondert ende veertien onder de regeeringe van den Keiſer *Otto*, was 'er te Ments den bovengedagten *Hato* of *Hatto* Biſſchop; by ſijn tijd ſtond 'er een geweldige en in lange jaren niet gehoorde duurte op. Als 'er nu by dat geval een grote menigte arme verhongerde lieden dagelijks by hem om ſpijſe kwamen, ſo liet hy op een tijd een groot getal van deſe ellendige in een grote Schuur by elkander komen; als nu deſe arme verwagten dat men haar yetwes tot ſtilling van haren honger ſoude mededeilen, liet deſen onmenſchelijken wreedaard deſe Schuur in de brand ſteken, waar door deſe ſchaar in een jammerlijk geklag verteerden;

terwijl den vervloekten Bisschop dit werk aanschoude, en met haar nog spottede, deselve niet waarder houdende als Muisen, die niets uitregteden als de vrugten te verderven. Maar dit ging niet ongewroken voorby, want eenige tijd hier na kwamen een groot getal van Muisen desen Bisschop bespringen, en die niet af lieten, wat tegenweer hy door sig en sijne dienaren aanregte, van haar af weeren, hem sijne leden te knagen; hy vlugte so hier als daar, maar al te vergeefs. Eindelijk liet hy desen toorn bouwen, (welke op den huidigen dag nog den Muisen-toorn genaamt word) dog ook al vrugteloos, tot dat hy ten laatsten, siende dat dit Gods hand was die hem sulk een regtvaardige straffe kwam te bescheeren, hem aan de Muisen overgaf, welke van hem niet af lieten tot dat hy overleden was. Vele menschen, die twijffelden aan de waarheit van dit voorval, heb ik dusdanig wel overreed: Sy stemmen toe dat'er eenen *Hatto* op die tijd, als met het jaar-getal uitgedrukt staat, geweest is; dat deselve ook sulk een voorval, als tot het verbranden van de Schuur incluis verhaalt staat, gehad heeft: maar dat hy so levens lijf, tegen alle afweer sijner dienaren, van de Muisen soude gegeten zijn, wil so ligt niet door den beugel, ik wil'er niet voor strijden, maar neem het dus.

Ik

Ik geloof dat na dat hy dit horribel en abominabel feit verrigt hadde, hy ongetwijffeld (gelijk als aan alle boosdoenders geschied) wel tot nabedenken is gekomen; dat dit nabedenken allenskens in hem sterker geworden zijnde, in een knaging van gewisse kan verandert wesen, en gelijk in sulken geval dan alle omstandigheden seer klaar, als of het was om overtuigender te beschuldigen, voorkomen, de veragtende en bespottelijke vergelijkinge deser elendigen by Muisen heeft hem ongetwijffeld wel in den sin gelegen, en is hem meermalen ingevallen. Nu heeft hy mogelijk wel overdagt en sig in eensaamheit overtuigd bevonden, dat hy wel waardig was door de Muisen gegeten of op een ander wijse gewroken te worden; en dat te meer so hy sig (want Bisschop sijnde konde hy in vele saken niet onwetend wesen) erinnerd heeft dat het wel meerder gebeurt is, dat God de saak der overtredinge gebruikte om den overtreder daar door ook te straffen, als hy onder andere aan *David*, nopens de dood van sijn kind, na het vermoorden van *Urias*, konde gemerkt hebben. Dit alle ende so vervolgens, seg ik, konde in hem een fantasie verwekt hebben, dat hy sig inbeelde van de Muisen vervolgt te worden; dat die ontrustinge sijn inbeeldinge al meer en meer kwetsende, hem konde doen besluiten een toorn in 't

water te doen bouwen, alwaar hy d' overige dagen sijns levens in een ontroerde Conscientie, die men sig duisendmaal erger kan verbeelden als of hy in der daad van Muisen gegeten was, kan doorgebragt hebben, en den toorn ook om de selfde redens halven wel de naam van Muisen-toorn kan behouden hebben. So yemand nog eenige swarigheden mogte hebben, welke hier niet door opgelost schijnen te zijn, een weinig van oordeel voorsien belesene sal ook wel merken dat het my aan honderden van voorbeelden, die in fantastike verstanden (en eens so enorm zijn als die hier in den Bisschop gesteld worden) zijn waargenomen; behalven dat het my nog aan geen overvloed van persuadeerende redenen niet haperd, so ik om kort te zijn niet liever tragte af te breken, als om dat het hier geen pas geeft my over een saak dus verre t' extendeeren, als ook om yets aan den Leser selver te laten.

Het volgende geval uit het vierde boek der Chronologia van den selfden *Munsterus* is van desen inhoud:

Pompilius was de negende Koning in order van Polen; dewijl nu sijn Vader, ook *Pompilius* genaamt, hem seer jong afgestorven was, so bestierde sijn Oom de regeeringe, tot dat hy tot mannelijken ouderdom gekomen zijnde, een Wijf trouwde. Dese Vrouw, segt de Historie,

storie, dreef den Koning *Pompilius* aan om alle sijn Vaderlijke Oomen tot twintig in 't getal, wakkere mannen, maar ongetrouwt, te vermoorden; of hy dit eerst wel een langen tijd tegen stond, liet hy sig eindelijk overreden, en bragt deselve alle door vergif van kant. Dese vervloekte daad bleef niet ongewroken, want schoon of de doden niet spraken, so hebben de Muisen hem en sijn huisvrouw, en kinderen aangevallen op een verschrikkelijke wijse: want als hy op een tijd een grote maaltijd hadde laten toestellen, en sy op het vrolijkste aansaten, kwamen een groten hoop Muisen hem en de sijnen so verwoed en onsinnig aantasten met haar tanden, dat hy sig geen raad en wiste, wat tegenweer sijne dienaars en sijn volk ook in 't werk stelden: men maakte een groot vuur rondom den Koning, om sijn huisvrouw en kinderen, maar sulks hielp niet; de Muisen schroomden geen vuur nog hitte, maar spröngen en liepen 'er door sonder ophouden, en beten den moordadigen Koning, so dat hy niet en wist waar sig te bergen; want als dit niet helpen wilde, vlugte hy van 't eene Element op 't ander, sy verlieten den aardbodem, en begaven haar met een schip in Zee; maar dit was ook verloren, want sy die 't vuur niet gevreest hadden, schroomden ook geen water om den Koning te vervolgen: want de Muisen

ſprongen met menigten in 't water, knaagden het ſchip door, ſo dat de ſchiplieden vreesden voor ſinken. Dus voerdenſe het ſchip aan land, doen kwamen 'er nog meer Muiſen als te voren, om den Koning en de ſijne te verſlinden, als nu de dienaars dit alle ſagen, ſo weken ſy van hem af, latende hem aan de genade van ſijn onverſoenlijke vyanden over. Als nu evenwel de Koning, Koningin ende hare kinderen op een toorn vlugteden, wierden ſy egter vervolgt als voren, want de Muiſen lieten niet af voor dat ſy den Koning en de ſijne ganſchelijk opgegeten hadden.

Deſe geſchiedenis van den Polen Koning *Pompilius* heeft ſeer veel overeenkomſt in eenige dingen met den Mentſen Aarts-Biſſchop *Hatto*. So dit nu ook na den letter te verſtaan niet geloofwaardig genoeg voorkoomt, ik mag lijden dat 'er yemand een explicatie van geeft, als ik over de voorgaande gedaan hebbe; het wonder ſal daarom niet minder zijn, ende Gods regtvaardigheit ſal even kragtig uitblinken in 't ſtraffen van ſulke ende diergelijke vervloekte boosdoenders en moordenaars.

In 't Jaar 1271. waren 'er in ſommige Landen van Europa ſulk een menigte deſer Muiſen, dat in ſommige Landſtreken de menſchen opbraken om elders te verhuiſen; want daar bleef geen voedſel althans voor de menſchen

over,

over, so schoon wierde alles van dese menigte afgeweid.

Desgelijks in 't Jaar van 1683. was 'er een schromelijke menigte deser schepselen, so in Holland, Zeeland, Friesland enz. welke den Landman geen kleine schade verwekten; dog of het getal wel so groot is geweest, als over twee à drie jaren in eenige Landschappen van Muskovien, laat ik yemand uit het volgende geval oordeelen.

Seker Landman hadde uit een rijken oogst sijn Schuuren wel voorsien met alderhande slag van Granen, als het nu gebeurde dat hy of yemand sijner knegten eenige schoven uit een van sijne Schuuren wilde halen, en tot dien einde na boven klom, so geschiet het dat als hy'er meende op te treden, daar door henen schoot, want een onuitdrukkelijk getal van Ratten en Muisen hadden alles tot kaf met haar tanden gemaakt. Dese verlegene en ongelukkige wierde aanstonds so greetig van een groot getal Ratten en Muisen aangevallen en vervolgens gebeten, dat hy niet eer konde gered worden, of had reeds so veel weg dat hy 't des anderen daags kwam te besterven.

Dit jaar seventien hondert levert ons ook een menigte deser schepselen, tot geen gering verdriet van vele menschen. En my is door meer als een geloofweerdig persoon verhaalt, dat sy

als geschaarde Legers by duisenden, wanneer sy 't eene stuk Land hebben afgeëten, na 't andere vertrekken, sonder Sloten, Gragten of Vaarten, welke haar in vele lage Landen in de weeg mogten zijn, aan te sien, want sy swemmen 'er met een ongemeene ligtigheit over.

Voorts waren de Muisen aan de Kinderen Israëls na de Wet onrein, als te sien is in het derde Boek van Moses, op het elfde Capittel en twintigste vers. Ook gewaagt de Heilige Schrift van straffen door de Muisen uitgevoert, als onder andere blijkt uit eerste Samuel aan 't seste Capittel ende het vijfde vers, alwaar de Priesteren de Vorsten der Philistinen aanraden om Beelden, Spenen en Muisen te maken. Sie dit zijn hare woorden: *So maakt dan beelden uwer Spenen, ende beelden uwer Muisen, die het Land verderven, ende geeft den God Israëls d' eere: misschien sal hy sijn hand verligten van over u lieden, ende van over uwen God, en van over u Land.* Vers 6. *Waarom dog soudet gy lieden u herte verswaren, gelijk d' Egiptenaars en Pharao het herte verswaart hebben? En hebbense niet doen hy (wonderlijk) met haar gehandelt hadde, haar laten trekken, dat sy henen gingen?* enz.

Uit alle het welke klaar koomt te volgen, dat de Muisen een seer schadelijk gedierte voor de menschen zijn, en dat sy meermaals gedient

dient hebben om in de hand des Heeren als een swaard sijner grimmigheit te wesen, en om d'overtreders van sijne geboden door deselve regtvaardig sijne straffen of besoekingen te doen gevoelen.

Maar ik wil hier van af scheiden, en in 't volgende Hoofdstuk ondersoeken door wat wegen sy so mogen komen te vermeerderen, als wy in dit Hoofdstuk aangewesen hebben dat wel koomt te gebeuren.

III. HOOFD-STUK.

Van veelderley besonder slag van Muisen, en hoe sy in sulk een boven gemeen groot getal in de Landen mogen komen, als men wel ondervonden heeft datse geweest hebben, en nu in dit Jaar 1700. *ook beleeft dat 'er zijn.*

Daar worden van verscheiden Schrijvers verscheiden soorten van Muisen gestelt te wesen: *Jonston* in de beschrijvinge van de Natuur der viervoetige Dieren, verdeelt Pag. 139. de Muisen, in Huis-Muisen, Velt-Muisen, Hasel-Muisen, Alpische-Muisen, en Water-Muisen. De Huis-Muisen zijn gemeender aan de Stedelingen, en schoon sy te Landewaarts ook in de huisen gevonden worden, so zijn die egter een soort welke de Land-Muisen nader komen; by den Philosooph *Diogenes* leefdense

so

ſo gemeenſaam, datſe de kruimkens opſogten; die hy eetende van ſijne ſpijſe liet afvallen. *Albertus* verhaalt dat hy in Neerland een Muisje geſien heeft, dat op het wenken van ſijn meeſter de kaars wiſt te houden, en ſo voor luchter diende. Wat my belangt, ik hebbe tot Amſterdam ſedert weinige maanden ook een Muisje geſien, dat men ſtaart en ooren hadde afgeſneden, welke op ſekere tekens in een huisje van yſerdraad vele kuurtjes verrigte.

De Velt-Muiſen zijn bleeker als de Huis-Muiſen, en eeten het loof der Velden, als ook wel de baſt der vrugt-bomen, ſo als van dit Jaar nu meermalen is verhaald, van eenige Tuiniers, en Hoveniers, welke verklaarden dat ſy genootſaakt waren de bomen met eenig ſtekelig goed, als Hagedoorn enz. te bewinden, om deſelve daar af te houden.

Dan volgen de Water-Muiſen, ook een ſeer ſchadelijk gedierte; en daar de voorgaande meeſt ſig op de Weidlanden onthouden, ſiet men deſe doorgaans ontrent de Akkerlanden en 't beſaaide, ſy zijn 'er egter niet, of ten minſteu ſeer ſelden in ſulk een groten getal als de voorgaande; ook verdwijnenſe ligtelijk als het maar een weinig begint te vrieſen.

Een vierde ſoort, namentlijk de Haſelaar-Muiſen, zijn ons ſo gemeen niet, want deſe onthouden haar daar de Haſenoot-bomen gevon-

vonden worden. De Alpische Muisen worden mogelijk so genaamt, om dat deselve meest op het Alpische gebergte gevonden worden, en derhalven ons niet seer bekent.

Hoe dit geselschap nu so geweldig mag komen te vermenigvuldigen, datse tot een overlast van Land en luiden verstrekken, dunkt my dat men op driederley wijse kan letten, namentlijk

1. Door generatie of voortteelinge.

2. Door overvoeringe by onweer enz. als boven in Sweden, en Noorwegen is aangemerkt.

3. Als Gods almagt deselve op een bovennatuurlijke wijse koomt te verwekken.

Het is seker dat de voortteelinge eigenst en aldernatuurlijkst is, ende by gevolg ook met de vermenigvuldinge van alle Dieren, van wat slag sy ook mogen wesen, het naaste over een koomt. Datse seer vrugtbaar zijn, is al van overlange en oude tijden bekent geweest, en het is niet onwaarschijnlijk het gene *Aristoteles* verhaalt, namentlijk dat een Muis hondert en twintig jongen hadde voortgebragt.

Dog ik begeer daar niet voor in te staan het gene by den selfden *Aristoteles* word gevonden, als dat sekere jonge Muisen, die uit het lijf haars moeders gesneden waren, wederom nog selfs jongen souden in hare lighamen gehad hebben.

Pli-

Plinius meent of maakt gewag dat ſy van 't lekken van ſout ſouden ſwanger worden, of ook door het lekken van haar medegeſellen, ſonder datſe behoeven te verſamelen; by Dr. *Jonſton* vind ik dat ſy ſouden voortkomen uit vuiligheit van Schepen en Huiſen. *Hierom leſen wy*, ſegt de ſelfde, *dat in Ooſt-Indien eenige wormen ſo dik als een vinger uit een verrotte ſtof, in 't riet groejen, van welke ſommige daar na in Kapellen, andere in Muiſen veranderen. In eenige Steden van Jonia*, vervolgt hy uit *Pauſanias*, *is door d' overvloejinge van de Rivier Mæander ſo een groten menigte van Muiſen voortgeſproten, dat d' inwoonders gedwongen wierden te verhuiſen.* Dog dat deſe, welke uit verrottinge voortkomen, of ſo ſy teelen, de vrugtbaar-makende kragt in haar nakomelingen ophoud, merkt den ſelfden Dr. *Jonſton* aan dat het gevoelen van *Cardanus* was.

Maar in deſe dagen des ligts moet men geen reflexie op dusdanig een wijſe van voortteeling geven; de generatie word heden al te nauwkeurig onderſogt, en de wijſe van dien door brave uitvinders ons blotelijk onder d' oogen geſtelt: waar uit men overtuigende kan bemerken, dat geen dier alleen als de Muis, niet van verrottinge, overvloejinge van Rivieren, vuiligheit of yets wat daar na mag gelijken, voortkoomt; maar dat ook geen ſchepſeltje, hoe

klein

klein dat het aan ons ook mag schijnen, kan voortkomen als door het zaad na zijn aart. Die nu hier in op het nauwkeurigste tragt voldaan te wesen, zende ik tot de werken van den Heer *Ant. Leeuwenhoek*, die zulks na mijn beste weten op het aldersingulierst verhandelt heeft.

Maar, soude yemand vragen, so 'er geen Muisen voortkomen als na de wetten van een gewone natuurlijke generatie, hoe kan het mogelijk zijn dat 'er op d' eene tijd so weinig gevonden worden, en na verloop van eenige maanden het Land van dit ongedierte so overvloeit? Maar men moet seggen dat dese vragers niet seer attent zijn, tot ondersoek. Ik wil dit eens oplossen, en ik oordeel niet dat 'er meer verwondering sal van noden wesen by die gene welke het komen te lesen, in 't bespeuren dat 'er so vele Muisen op de Landen gevonden worden, sonder dat z'er anders als door een natuurlijke voortteelinge behoeven gebragt te worden.

Yemand mijner kennissen heeft my verhaalt dat hy heeft waargenomen dat de Velt-Muisen, als sy drie weken oud zijn, al versamelen, en jongen dragen, dat haar dragt niet langer als seven dagen is, datse doorgaans twaalf, veertien en sestien jongen gewoon zijn te werpen; dat hy wijders, schoon hy veel pogingen ten dien einde gedaan hadde, noit bespeurt hadde datse langer leefden als een jaar; hy meent wij-

der

ders datſe paren, gelijk als wy in veelderhan de ſlag van andere dieren ook gewaar worden Nog meent hy geobſerveert te hebben, dat d Muiſen de Landlieden meeſt kwellen na een droge Somer, goeden Oogſt-tijd, en een ſagt vogtige Herfſt; en dit word eenigzins door het jaar van 1683. en ook van 't tegenwoordige Muiſen-jaar 1700. beveſtigt.

So men nu hier eenige ſtaat op wil maken, ſtel ik op een ſeker ſtuk Lands maar vier paar Velt-Muiſen te weſen, die over negen dagen (om 't ruimer als ſeven dagen te nemen) yder der Wijfjes maar agt jongen werpen; dat de ſelve, eer deſe jongen nog verſamelen, daar (drie weken eerſe bekwaam zijn, aan gegeven is) nog tweemaal jongen brengen als voren ook tot agt; ſo ſal dit getal van agt Muiſen reeds hondert en vier uitleveren, eer vier ende een halve week verſtreken zijn. Onder dit getal zijn nu reeds veertig bekwaam tot de voorttee-linge, namentlijk twintig Mannekens, ende ook ſo veel van 't Vrouwelijk geſlagt, welke derhalven weder elk agt werpende (namentlijk de Wijfjes) is dit huisgeſin over negen dagen vermenigvuldigt tot op twee hondert vier en tſeſtig; over andere negen dagen komen 'er nog twee hondert en agt en tagtentig by, en dan is het getal vijf hondert en twee en vijftig, eer ten vollen ſeven weken verſtreken zijn. En

nu

nu souden de derde werp jongen van d' eerste voor onder gestelde ouden nog eerst bekwaam tot de voortteelinge zijn. So men dit derhalven so wijders optelde tot dertien â veertien weken toe, had 'er een geheele Provintie genoeg aan om deselve te voeden; want haar getal is dan in eender somme niet om uit te spreken.

Dus kan men gemakkelijk begrijpen, hoe de Muisen kunnen vermenigvuldigen, als het weer, saizoen en onvrugtbaarheit van 't Jaar geen beletselen veroorsaken, waar door d' ouden sterven, ende de jongen niet voortkomen. Dus word men wel gewaar als de Muisen seer menigvuldig zijn, ende het weer schielijk in koude koomt te veranderen, sy als sneeuw komen te verdwijnen; ook is de Somer-droogte haar seer nadeelig, daarom is 't datse in 't voorjaar en 't najaar, beide mag 't voor haar wel wat vogtig wesen, het meeste vernomen worden, en de grootste schade aan de Weylanden uitregten. Men behoeft derhalven geen vuiligheit, van wat qualiteit deselve ook mag wesen, te versinnen, waar uit dat de Muisen haar oorsprong kunnen hebben; want al so onmogelijk als 't is te begrijpen dat een Mensch, een Paard, een Os enz. uit vuiligheit of verrottinge soude voort kunnen komen, al so onmogelijk is 't by my ook dat Muisen of Ratten uit het selve haar oorsprong kunnen nemen.

Een tweede middel, waar door de Muisen sig seer schielijk op de Landen in groten getale komen te vertonen, heb ik gesegt aan d'overvoeringe te refereeren, en dit moeste veroorsaakt worden door een schielijk ontstaan onweer. Men kan sig ligt verbeelden hoe dit kan toegaan, en ook datse van geen verre Landstreek kunnen komen, en dewijl dit nu op een genoegsaam bekende natuurlijke wijse toegaat, kan men niet te veel sijn best doen omse ook op een natuurlijke wijse kwijt te raken.

Ten derden, als Gods almagt op een bovennatuurlijke wijse Muisen koomt te verwekken, so om Volkeren te besoeken, als om deselve te straffen; gelijk in de Schrift boven by ons gedagt, ten opsigte van de Philistinen schijnt voor te komen.

Wat hier van zy, en hoe het in die tijden en plaatsen geweest mag zijn, daar kan ik niet van seggen. My dunkt dat ik Gods voorsienigheit niet te kort en doen, als ik (natuurlijker wijse geredeneert) gelove dat hy alles in den beginne in sulk een netten en onverbeterlijken order heeft te samen geschikt, dat 'er alles uit moet voortvloejen so als hy 't voor alle Eeuwen wilde en besloten hadde dat het 'er uit soude voortkomen. Of 'er nu ten dien opsigte al eenigen Schrijver yets mogte aangetekend hebben het welke het tegendeel schijnt te bevestigen,

gen, moet men eerder geloven de selfde in sijn berigten misleit te zijn, of dat hy de selve met al te vooroordeelende oogen heeft aangemerkt, of dat men selver niet verligt genoeg is sodanigen Schrijver te verstaan.

Om dit goed te maken dunkt my soude ik raad weten, om vele verhalen, welke ons voor boven-natuurlijke wonderdaden by de Tijd-Schrijveren worden voorgestelt, natuurlijker wijse te verklaren; dog dit werk is daar niet toe gerigt, ook wil den Boekverkoper dat ik kort ben.

IV. HOOFD-STUK.

Van verscheiden goede en heilsame middelen, welke de Landluiden en andere souden kunnen aanwenden, om dit schadelyk en verderflyk ongedierte te verdryven.

Schoon de mensch op seer veelderhande wijsen kan besogt, ontrust en ontroert worden, so is egter ook sijn vernuf, als hy het selve redelijker wijse koomt te gebruiken, in tegendeel ook weer seer bekwaam, en in staat om door uitgesogte en ter sake dienende vindingen, sijne ongemakken een afwendinge te veroorsaken: en schoon hy niet met vleugels voorsien is als een vogel, niet so geswind is als een Haas, of ander vaardig dier, ende geen

kragt heeft als een Oliphant of Leeuw soude mogen hebben; so is hy nogtans door een geslepen verstand, meer als die alle. Want d'ondervindinge leert het, en bevestigt hier door mijn seggen, dat sy hoe wreed, hoe snel, hoe kragtig, hoe groot, tot den Walvis toe, ook mogen wesen, alle van de mensch gevangen of getemt worden, die 'er vervolgens sijn vermaak of nut uit weet te vinden.

Geschied sulks nu ten opsigte van dese geweldige dieren, en moeten de dese of onder haar vernuf, of onder haar kragten bukken, so heeft men dan ook wel reden, om te sien hoe men dese Land- en luiden-vernielende Muisen kan komen te verdelgen.

In sulks te doen valt nogtans in dit geval veel swarigheit, want schoon hare erf-vyanden, de Katers en Katten ons seer gemeenzijn, kan men 'er egter niet met op de jagt gaan, even als met Wind-honden om eenig wild te vangen; men kan haar ook geen netten spreiden, want al gevangen zijnde, souden sy 't gaaren aan stukken knagen, so dat hier als in vele andere dingen ook meermaals voorvalt, in vele raad weinig baat is te vinden.

By *Jonston* lees ik dat de Muisen een afkeer hebben van navolgende dingen: als den Elaterium, de Zee-Ajuin, de Koloquint-appel, de Wezel, de Havik, de Kat enz.

Elia-

Elianus meent dat met gestoten Alants-wortel de Muisen te verdrijven zijn ; nog witte Ever-wortel klein gestoten en met water en olie vermengt, soude de Muisen ook doen sterven als men haar het selve voorsette.

Nog praat hy, als men een Weseltjen, ende een Kat, of Kater (denk ik) tot assche verbrande, ende het selve over al strooide waar men wiste dat Muisen kwamen, so soude men deselve schouw of vervaart maken, en haar doen vertrekken, sonder immermeer weder te komen.

Nog by den selven; seker kruid, *Zimus* genaamt, verdrijft de Muisen, en als men 't in haar sluipgaten stroide soudense sterven, ende al wat met het Pulvis van Gruks bestroit word roeren de Muisen niet aan. De rook van Ebbenhout, als mede van Wolfskruid, soude de Muisen ook doden. *Nog al by Elianus*.

Yemand soude uit boven gemelde dingen yets kunnen uitkippen, en ondervinden of het van nuttig belang was of niet ; maar dewijl voor de Huis-Muisen een raad is die onfeilbaar helpt, en ze verdrijft, so behoeft men sig aan dese en andere dingen, welke men soude kunnen by brengen, weinig te defereeren. Daar ik van spreke, dat is, dat een yeder sijne spijsen in huis sodanig besorge van op te sluiten, of te plaatsen, dat'er geen Muisen kunnen by

komen. Ik verseker dat sy haast sullen verswinden, want daar het voedsel word weg genomen, houd de vervolginge van self op.

Dog hoewel dit in Huisen seer wel is te besorgen, is het te Lande of Veldewaarts anders gelegen: het getal is te groot, en van de spijse zijn ze niet te houden; haar te vervolgen laten hare gaten of holen, waar in sy hen verschuilen, niet toe; Muise-vallen te setten soude men ook seggen dat maar plaats in Huisen hadde, en derhalven Veldewaarts geen dienst konden doen, ten sy dat ze sodanig waren toegestelt als ik hier verhalen ga.

Seker Landman heeft my verhaalt, dat dewijl hy verscheiden Muise-jaren beleeft hadde, en sijne Landen doorgaans daar seer met beladen waren, ja meer als andere sijner buurluiden; want seide de Boer, dewijl hy kragtig sorg droeg om sijne Landen te bearbeiden, en met mist te voorsien, was 'er overvloed van spijse voor de Muisen te vinden. So hadde hy meermalen overdagt om een middel uit te vinden om de Muisen, was 't niet geheel en al, ten minsten voor een gedeelte, weg te maken; vele en verscheiden middelen had hy al vergeefs aangewend, als met dese en gene dingen te koken, het Land 'er mee te besprengen en diergelijke, sonder, als gesegt is, in eenigen deele sijn oogwit te bereiken: tot dat hem einde-

delijk in den ſin kwam dusdanig een val toe te ſtellen, waar door hy honderden van Muiſen tot ſijn goed contentement wel de hals heeft gebroken.

Het geheele toeſtel van de val beſtaat maar in ſes plankjes, eenige ſpijkers, een weinig touw, met een rond ſtokje om het klapdeurtje te ſluiten. Daar moeten dan, als geſegt is, ſes planken weſen, waar van vier even lang moeten zijn, namentlijk van vier, vijf, en ook wel ſes voeten, en van een tot anderhalf, en twee voeten breete, meer of min, na dat het yemand goed vind; deſe moeten in 't vierkant op elkanderen geſpijkert worden, en aan 't eene einde dan een ander vierkant plankje na het formaat van d' opening aangenageld; wijders dient het ſeſte voor het deurtje, waar in het volgende ſtaat aan te merken.

Eerſtelijk dat het zy als een ſchot of valdeurtje, het welk na binnen open gaat, en na buiten niet.

Ten tweeden, dat het niet ſwaarder zy, of een Velt-Muisje ſoude het moeten open ſtoten.

Dat ten derden ook veel afhangt van het dwang-houtje, het welke de oorſaak van het toegaan van 't deurtje is, op deſelfde wijſe als men 't in de Herbergen wel het meeſte, dog ook wel in de Koffy-huiſen vind.

Ten vierden, dat het deurtje niet sodanig gansch toe valle of daar blijft nog een klein reetje open, waar een Velt-Muisje effen met de snuit in kan om te snuffelen.

Vervolgens dient 'er tot completeering van dese Boeren Muise inventie, een strik van yser-draad (want touw of gaaren soude de gevangen Muis aan stukken knagen) in de val gemaakt te worden, die niet so stijf knelde, of het Muisje, dat 'er in geraakte, kan nog levend blijven.

Dit so voltrokken hebbende, besmeerde hy de val van binnen lustig en te degen, met spek en sterkriekende vette kaas; vervolgens plaatste hy deselve altijd boven de wind in sijn Land, van alle het welke desen Inventeur volgende redenen wiste te geven.

De toestel is genoegsaam enkelvoudig, alleen het deurtje *Cum appendice*, de strik van yserdraad, het besmeeren van de val met sterkriekende kaas en spek, en dan het plaatsen boven wind eischt reden.

Eerstelijk moet het een valdeurtje wesen dat na binnen open schuift, want so het ook na buiten open ging, souden 'er de Muisen so wel uit als in kunnen komen; en men moet sorg dragen dat dat gene het welk aan het stokje de kragt van het toedwingen geeft, eer van yserdraad gevlogten word als van touw, want het

is

is wel gebeurt dat ſy het touw aan ſtukken knaagden van binnen, waar door de gevangene door een van buiten aangekomene verloſt wierden. Daar moet nog een reetje open blijven, als geſegt is, voor de ſnuit van de Muis, want dan heeft deſelve de meeſte kragt om het deurtje open te dringen.

Ten tweeden, een ſtrik halver weeg in de val, die ligtelijk van yſerdraad te maken is, om 'er een Muisje; dat doorgaans d' eerſt inkomende is, in te vangen, dog niet ſo knellende dat het koomt te ſterven, door dien dat het gepijp van deſe dient om een groot getal anderen aan te lokken; want daar kwamen 'er dan een grote menigte om d' andere te helpen, ſeide de Boer, toeſchieten. En hier toe is een gevangen Muisje genoeg.

Ten derden, met riekende kaas en ſpek van binnen de val braaf beſtreken, om dat 'er niets is daar de Muiſen liever op aſen ten eenen deel, en anderdeels om haar door deſe reuk aan te lokken.

Ten vierden en laatſten, boven winden geſtelt, van het Land daar men deſelve koomt te plaatſen, op dat de lugt van de kaas, als ook het geluid van de gevangen Muis, te beter geroken en gehoort worde van d' andere.

Sie daar Leſer een Boeren practijk en vindinge, welke hy ſo ligtelijk niet ſoude ontdekt

hebben, had 'er een præmie op gestaan, als op d'uitvindinge van 't Oost en West, en dan had men ze ook hier so haast niet ter neer gestelt, dog daarom niet te min, die 't aanstaat mag 'er eens een proef van nemen, en doen 'er sijn profijt mee.

Op een ander tijd seide de selfde Huisman tegens my, dat hy sijne nieuw uitgevonden Muisenval aan verscheiden sijner goede kennissen had aangepresen, waar van 'er eenige met goed succes de gevolgen van ondervonden hadden. Dat het onlangs gebeurt was dat yemand dien hy van dese inventie ook had te voren gesproken, seer hadde opgegeven van het gebruik van de swavel tegen de Muisen, en dat 'er na dien man sijn seggen geen beter middel was om van dit ongedierte ontslagen te worden. Hy deed niet anders, na sijn seggen, als door het Land te gaan, voorsien met eenige stukjes swavel, tinteldoos, vuurslag en vuursteen, en de gaten der Muisen op te soeken, en eene der selve gevonden hebbende, een stuk swavel te ontsteken, en daar in te werpen. Hier door kwamen de Muisen te stikken, en vervolgens te sterven; ook deed dit doen seer veel dienst aan 't Land.

Op dit verhaal antwoorde ik, dat wat de swavel belangde, het seker was dat de Muisen seer ruim na haar proportie van longen zijnde,

ſy d'ademhaling vry vereiſchten, en die benomen zijnde, ſeer gauw ofte haaſtig kwamen te ſtikken; dat ſulks derhalven niet ongeraden was te practiſeeren. So dit inconvenient ſulks niet en belette, namentlijk dat ſchoon de ſwavel ligtelijk ontſtoken wierde, ſy egter altijd van ſelven weer uitbluſte, en dat om volgende redenen: Dat de ſwavel, ſchoon ſeer wijd van pori en togtgaatjes zijnde, waar de vuurdeelen ſeer gemakkelijk door komen heen te ſpeelen, en alſo aan deſelve veel vryheit gegeven word om gemelde pijpjes te verwijderen, te verbreken, en alſo het vuur ſtoffe van onderhoud byſet: men niet tegenſtaande ſulks, egter gewaar word dat ze haar van ſelf uitdooft eer dat deſelve verteerd word; dat mijns oordeels veroorſaakt word door dien d'olie-deelen met veel aardagtige vermengt (want daar beſtaat de ſwavel voor 't meerengedeelte uit) niet kunnen door het vuur, dat 'er van buiten aan gebragt word, opgeheven worden; maar door de hitte ſmeltende en vloeibaar wordende, ſtopt ſy haar eigen lugt- of togt-gaten, en belet ſo doende genoegſame invloed van vuurdeelen, om de brand tot haar geheele Conſumptie te onderhouden; waar door ſy vervolgens uitgaat, en dusdanig de beloofde verwagting van 't effect niet koomt te beantwoorden: maar evenwel in weerwil van dit raiſonnement

mag

mag ik lijden dat yemand in de ondervindinge selver sijn overtuiginge nopens dese affaires kome te soeken.

Dese weinige woorden gaven so veel nabedenken in den Landsman, dat hy vervolgens vraagde of men geen middel soude kunnen uitvinden, om de swavel tot verteerens toe te doen branden? Ik antwoorde, dat sulks ligtelijk te doen was met 'er eenige beweeglijke brandstoffe onder te mengen, waar van ik dit voorbeeld aan hem overgaf of voorstelde, te weten dat hy nemen soude

Swavel, fijn gestoten, twee pond.

Camfer, ook tot poeder gebragt, 1½ lood.

Beide wel fijn zijnde, moet het vermengt worden, en tot een soort van deeg gebragt zijn, door middel van een genoegsame quantiteit goede Brandewijn, maar voorloop is beter. Bewaart dit dan vorders tot gebruik.

Een ander raad om de Velt-Muisen te verdrijven soude hier in bestaan, en van goeden dienst zijn.

Neemt Coloquint, twee lood, fijn.

Laat 'er een kanne Wijn tweemaal twaalf uuren op staan.

Nog Tabak-steelen, ½ pond gekorven.

Giet hier een kanne regenwater op, en laat 'er ook so lang op staan als van de Wijn even op de Coloquint gesegt is.

Giet

Giet dese beide dan af, en vervolgens tot elkander; hier mede moet het Land, waar in de Muisen grazeeren, ontrent hare hollen, en de groeven welke sy maken, voornamentlijk besproeid worden, als ook mag het wel over 't geheele Land geschieden Dit gedaan zijnde, sal men verwondert wesen waar de Muisen so haastig mogen gebleven zijn.

Edog merkt aan, dat dese besproejinge geen plaats heeft, als ten sy de Beesten uit het Land zijn.

So als ik dit schrijve, koomt yemand mijner kennissen nopens het onderwerp om Muisen te verdrijven, met een breede ophef dit volgende, by hem lang in gebruik geweest, recommandeeren en kragtig aanpraten, om so te Veldewaarts als in Huisen te gebruiken. Ja hy maakte 'er te meer staat op, om dat het dikwils gevaarlijk is Ratten-kruid elders te setten, voornamentlijk daar kinderen en dienstboden in huis zijn; want de nieuwsgierigheit doet onder dat volk dikwils proeven van het geen haar voorkoomt, en hier souden so doende schadelijke gevolgen uit te wagten staan. Het gene desen man dan beter agte, bestond in dit volgende recept.

Neemt sap van Alands-wortel.
Uyen, elx drie lood.
Tabak-steelen geperst, twee lood.

Schud-

Schuddet dit te samen wel ter degen onder een, en vermengt het vervolgens onder een kanne Lekwijn, spreng met dit vogt dan de plaatsen alwaar gy wilt dat geen Muisen ontrent moeten komen, gy sult uw u genomen moeite niet beklagen.

So dit so goed is als mijn segs-man my wilde wijs maken of aanpraten, mogten 'er de roepers van *Kruid voor de Rat en de Muis* wel eenige Boteilles vol van toestellen, om het de Landsluiden en Borgers om pennings winst te verkopen; want yder een koomt het niet gelegen twee lood Tabax-water uit droge Tabaxsteelen te perssen.

Als het koud begint te worden en het gras op het Veld verteerd is, of dat de kragt 'er uit is, lopen de Velt-Muisen na de Boere-schuuren en Herbergen, te knagen de granen (daar de Ratten het slimst van zijn) en doen op die wijse by na al so veel schade als sy op het Veld gedaan hadden. Dewijl nu de Muisen seer dorstig van aart zijn, en sy hier so wel geen gelegentheit om te drinken zijn hebbende als Veldwaarts, so schijnen de Boeren sulks ook gemerkt te hebben, daarom gaan deselve veeltijds heen, en nemen een grote wijde aarden panne of pot die glad is, graven deselve gelijk met de rand nevens de grond, en gieten dese dan ten naasten by vol schoon water; hier willen de

Mui-

Muisen, en ook wel Ratten, met haar verdorste keelen braaf op los, en door dit middel heb ik eens gesien dat 'er op een nagt in dit Jaar 1700, over de 400 gevangen wierden.

Een ander middel om de Muisen uit te roejen is dese: De Landluiden hebben doorgaans wel gelegentheit hier toe, namentlijk latense nemen een kaas, en kneden onder deselve een goede menigte Ratte-kruid, setten deselve vervolgens des avonds (so sy geen belang in eenige beesten hebben die 'er van mogten komen t' eeten) ontrent eenige plaatsen waar sy weten seer veel Muisen te zijn; dese kost, waar na sy seer greetig zijn, sal 'er een goed gedeelte in een korter stond als sy denken van kant helpen; en dat te meer so sy waarnemen dat ze de kaas wat sterk souten, want dan krijgen ze dorst, en hier door spoeden ze sig tot drinken; waar door het vergif veel eerder en sekerder sal komen te werken, als anders niet soude komen te geschieden.

Om tot besluit van dese korte en beknopte verhandelinge te komen, welke ten versoeke van eenige goede en wel geintentioneerde vrinden is begonnen, ende vervolgens tot algemeenen nutte, so 'er yets mogte insteken, dient geëindigt te worden, sal ik hier voor het laast byvoegen een middel om Muisen te betrappen, welke seker man practiseert die my sulks selver verhaalt heeft.

Als

Als hy bespeurt hier of daar Muisen in sij huis te zijn, so voed hy deselve met kost wa hy weet dat sy seer happig na zijn, als gort brood, spek, kaas en diergelijke. Als hier n van tijd tot tijd een grote menigte na toevloe jen, so set hy eindelijk een flakke schaal me goeden Fransen Wijn by haar eeten, en ver voegt sig selver in d'een of d'ander hoek, al waar hy tot vermaak dese Muisen-gastery sien kan; als hy dan gemerkt heeft dat ze wel vo gesopen zijn, koomt hy haar over 't mat, en schopt haar met de voet dood, want als des drinke-broers meenen de vlugt te kiesen, val-len ze tommelings over elkander, en hier heeft desen Heer (so hy selver segt) veel vermaak aan, als hy ze so siet stuitvoeten. Of dit nu de weg van Amsterdam na Haarlem, by Rot-terdam omgetrokken, niet is, laat ik een an-der oordeelen; immers ik heb wel gelesen dat de Muisen greetig na Wijn waren.

E I N D E.

